

AMGUEDDFA CYMRU

BYWYD A MARWOLAETH YNG NGHAERLION OES Y RHUFEINIAID ROMAN LIFE AND DEATH IN CAERLEON

Oriel Yr Amgueddfa

Y Rhufeiniaid ddaeth ag
ysgrifen i Gymru.

Mae gennym ni ran o dabled
ysgrifennu pren sy'n cynnwys
y llawysgrifen hynaf yng
Nghymru. Gofynnwch i un o
weithwyr yr Amgueddfa i'ch
helpu i ddod o hyd iddo.

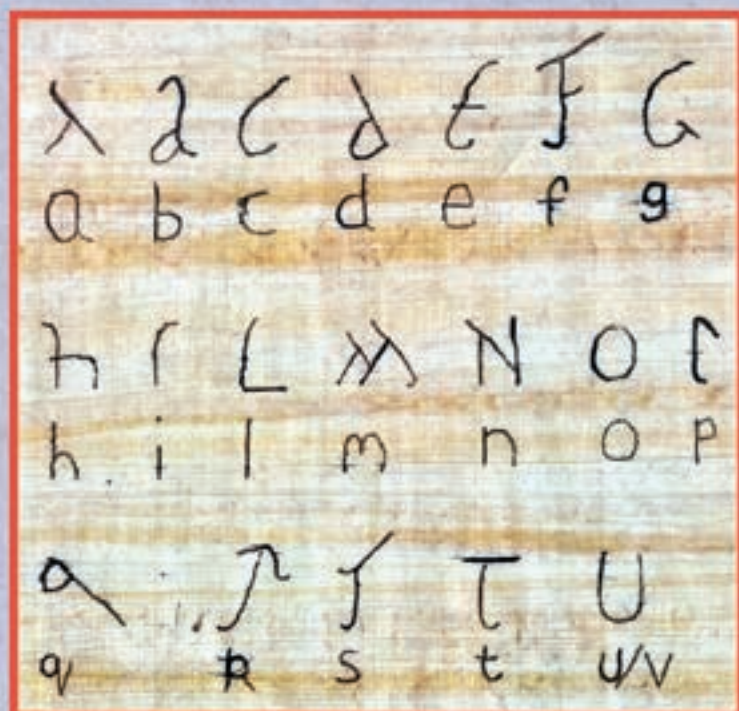
MUSEUM GALLERY

The Romans brought writing
to what is now Wales.

Here we have part of a
wooden writing tablet
that features the oldest
handwriting in Wales.
Ask a museum worker
to help you find it.

Mae'r ysgrifen ar y tabled mewn llythrennau rhedol Lladin. Dyma'r wyddor Ladin redol.

The writing on the tablet is in Latin cursive script. Here is the cursive Latin alphabet.

Beth yw enw'r milwr ar y tabled?

What is the name of the soldier on the tablet?

O FILLIO

Answer: OFILLIO.

Ysgrifennwch eich enw fel Rhufeiniwr. Defnyddiwch llythrennau modern i lenwi unrhyw fylchau lle nad oedd y Rhufeiniaid yn defnyddio'r llythyren honno.

Write your name like a Roman. Use modern letters to fill in any gaps where the Romans didn't use the letter.

Fy enw: My name:

I = 1
 II = 2
 V = 5
 X = 10
 XX = 20
 L = 50
 C = 100

Mae llawer o'r cerrig beddi Rhufeinig sydd i'w gweld yn yr Amgueddfa yn dangos faint oed oedd y person a fu farw.

Ceisiwch ddod o hyd i oedran rhai o bobl Caerllion Oes y Rhufeiniaid. Rydyn ni wedi tanlinellu eu hoedran mewn gwyrdd.

Many of the Roman gravestones on display at the museum tell us about the age at which the person died.

Work out the ages of some of the people of Roman Caerleon. We have underlined their age in green.

1.

D M
 IVL·VALENS·VET
 LEG·II·AVG·VIXIT
 ANNIS·C·IVL·
 SECVNDINA·CONN·
 ETNL·MARTINVS·FIIVS·
 F C

2.

D M
 IVLIA·VENERI
 A·AN·XXXII
 I·ALESANCO
 PIENTISSIM
 ET·I·BELICIAN·
 F·MONI^M
 F C

3.

D M
 IVL·NVNDINAE
 VIXIT AN·XXX
 ACRIVS CIMARVS
 CONIVN·FISSIMVS
 F C

4.

D M
 C·IVII
 DFCVM
 INI·V·L·T·A
 A·XXXXV
 C·F·C

5.

*D M EI
 MEMORIAE
 IVLIAE·SECVNDI
 NAE·MATRI·PI
 ISSIME·VIXIT·AN
 NIS·LXXV·C·IVI
 MARTINVS·EIL
 F C

Answers: 1. 100, 2. 32, 3. 30, 4. 45, 5. 75.

Dysgwch fwy am ysgrifennu Rhufeinig yn ein eLyfr am ddim, Ysgol Rufeinig.

Find out more about Roman writing in our free Roman School e-book.

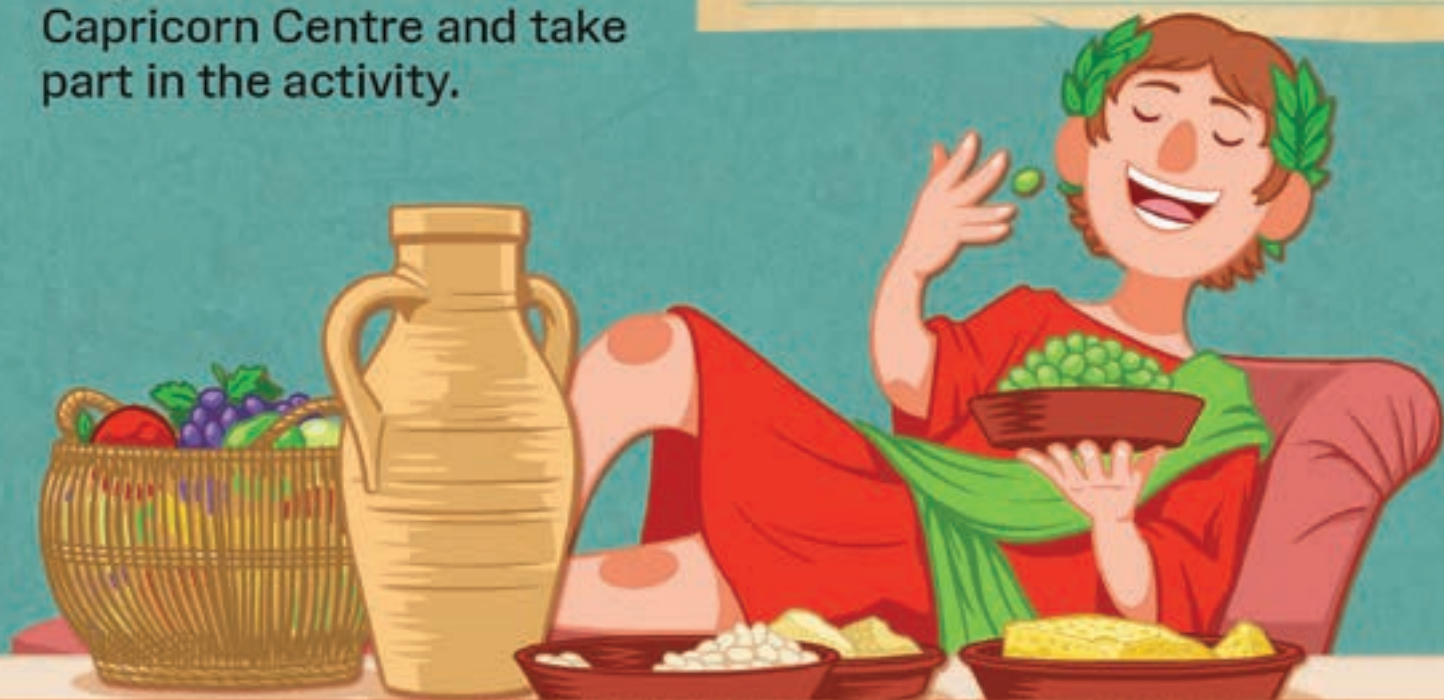
Mewn gwleddoedd Rhufeinig, roedd pobl yn aml yn siarad am y gwaith celf yn yr ystafell. Roedden nhw'n rhannu a thrafod straeon am dduwiau, arwyr ac angenfilod. Dewch i weld y Tŵr Playmobil Duwiau, Arwyr ac Angenfilod yn y Ganolfan Capricorn a chymryd rhan yno.

At Roman feasts, people often talked about the artwork in the room. They shared and discussed stories about gods, heroes, and monsters. Visit the Gods, Heroes, and Monsters Playmobil Tower in the Capricorn Centre and take part in the activity.

Chwiliwch yn yr oriel am fathau o fwyd y gallai'r Rhufeiniaid fod wedi bwyta yn ystafell fwyta'r legat. Rhestrwch nhw isod.

Explore the gallery to find the types of food the Romans may have eaten in the legate's dining room. List them below.

Dysgwch fwy am wledda Rhufeinig yn ein eLyfr am ddim, Gwledda a Chaethwasiaeth yn Oes y Rhufeiniaid.

Find out more about Roman feasting in our free e-book, Feasts & Slavery in Roman Times.

YR ARDD

Yn yr ardd mae yna wahanol blanhigion y byddai'r Rhufeiniaid yn eu defnyddio i drin salwch, afiechydon ac anhwylderau eraill. Parwch y driniaeth â'r salwch drwy dynnu llinell rhwng y ddwy golofn. Crwydrwch yr ardd a darllenwch yr arwyddion i ddod o hyd i'r atebion.

1

Anafiadau a thoriadau
Wounds and fractures

2

Pen-ôl sy'n cosi
Itchy privates

3

Problemau cwsg
Trouble sleeping

4

Iselder
Depression

5

Brathiadau pryfed
Insect bites

GARDEN

In the garden there are different plants that the Romans used to treat ill health, disease and other human complaints. Match the cure to the illness by drawing a line between the two columns. Explore the garden and read the signs to help find the answers.

Cwmffri
Comfrey

Saets
Sage

Triaglog
Valerian

Tafod yr ych
Borage

Balm Lemwn
Lemon Balm

Answers: 1. Cwmffri, comfrey. 2. Saets, sage. 3. Triaglog, valerian. 4. Tafod yr ych, borage. 5. Balm Lemwn, lemon balm.

Dysgwch fwy am feddyginiaeth Rufeinig yn ein eLyfr Triniaeth a Meddyginiaeth.

Find out more about Roman medicine in our Lotions & Potions e-book.

Mae'r mosaig Caerllion hwn yn dangos y labyrinth enwog o fytholeg Groeg a Rhufain.

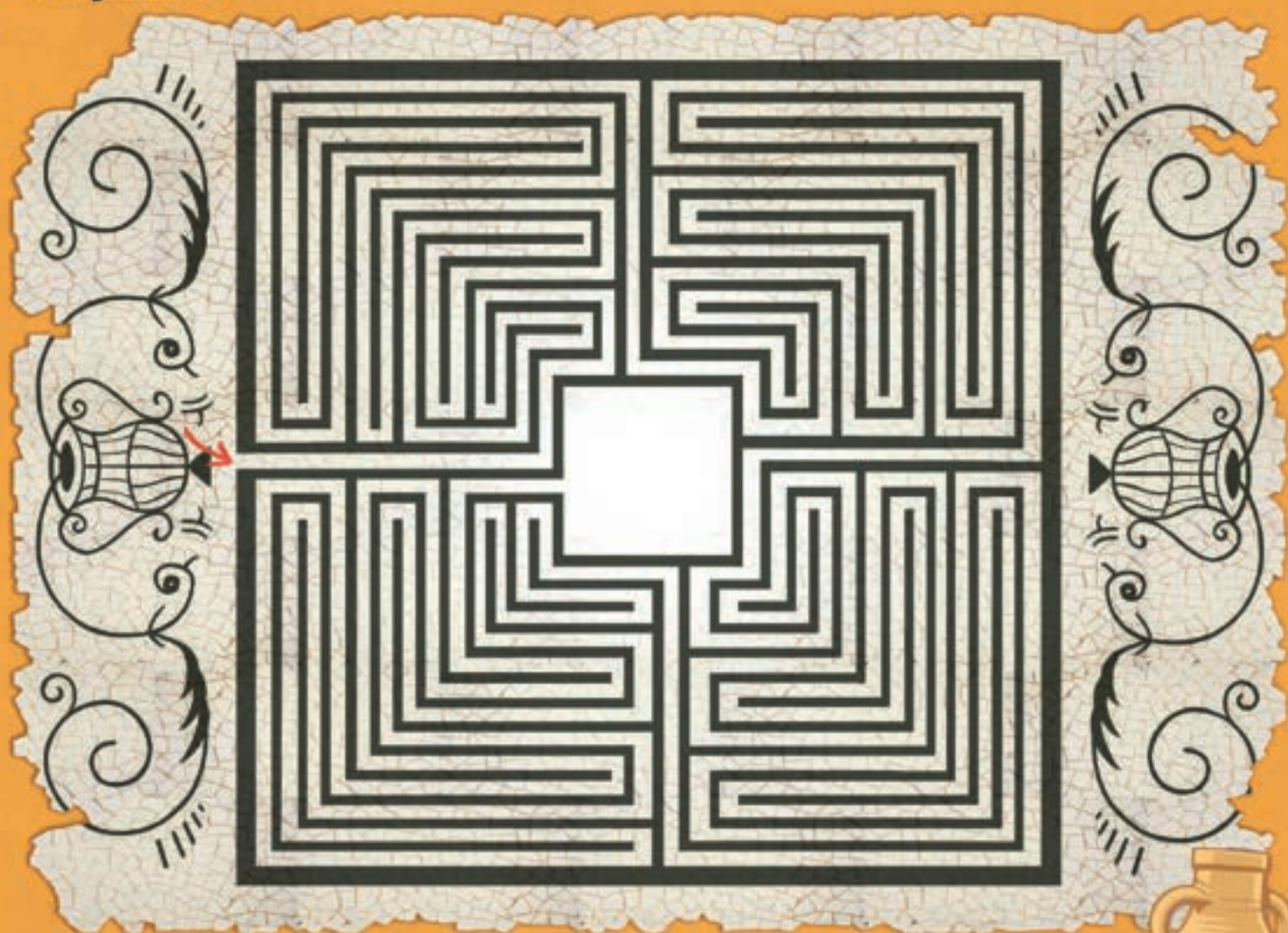
Allwch chi gyrraedd y canol? Mae mosaigau eraill fel hyn yn aml yn dangos y Minotor pen tarw yn y canol neu Theseus yn ymladd yn erbyn y Minotor.

Lluniwch yr hyn rydych chi'n meddwl oedd yng nghanol y labyrinth.

This Caerleon mosaic shows the famous labyrinth from Greek and Roman myths.

See if you can reach the middle? Other mosaics like this often show the bull-headed Minotaur in the centre or Theseus fighting the Minotaur.

Draw what you think was in the middle of this labyrinth.

Rhannwch eich stori o'r amgueddfa gyda ni:
Share your story of the museum with us:

@Museumwales romanlegionmuseum
www.amgueddfa.cymru/dysgu/ www.museum.wales/learn/

**Ariennir gan Lywodraeth Cymru
a datblygwyd gan yr adran
Addysg yn Amgueddfa Cymru.**

**Funded by Welsh Government
and developed by Learning at
Amgueddfa Cymru.**

Crëwyd gan/ Created by Colour Heroes Ltd © 2025. www.colourheroes.com

**Noddir gan
Lywodraeth Cymru
Sponsored by
Welsh Government**

